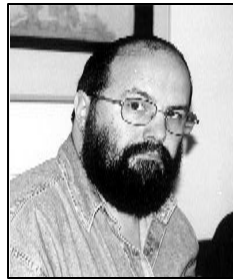

F O R U M

Ovidiu PECIGAN

Polemici provinciale

Când domnul Szokoly Elek, în articolul *Eppur si muove. Pledoarile pentru provincia „inexistentă”* (apărut în *Provincia*, 7, noiembrie 2000), refuză să înțeleagă sensul relativizării încercate de mine cu privire la multiplele fațete ale realității pe care o numim „Transilvania”, o face pe riscul lui. Ca istoric nu-mi permit să ignor diversitatea ardelenescă. Iar dacă, de dragul unității, domnia sa este dispus să sacrifice pluralitatea și specificitatea, eu nu-l pot obliga să țină seama de ele. Pentru mine este însă evident că Ardealul este, a fost și va fi mereu altceva, în funcție de locul și de momentul din care îl contemplăm.

Transilvania, unu și multiplu
Nu se vede nici o diferență între Partium și Transilvania istorică? Și, nu are nici o relevanță faptul că, în timp ce Sibiu alege un primar german, Clujul optează încă o dată pentru Gheorghe Fumar? Dacă aceste diferențe nu înseamnă nimic, să revenim la perspectiva globalizantă asupra Ardealului și să vorbim despre Transilvania ultimelor alegeri prezidențiale. Aici, unde s-a optat cu o uriașă frustrare pentru extremism, se speră în încropirea unui partid transetnic reprezentativ?

În loc să încerce să beneficieze de o nuanțare, pînă la urmă salutară, pentru recalibrarea viziunii asupra Transilvaniei, domnul Szokoly se simte chemat să ironizeze. Este însă limpede că greșește oricine vede o Transilvanie monolitică și unicocoloră, la fel ca și cel care desființează identitatea istorică a Transilvaniei în numele unei atomizări. Din acest punct încolo, discuția devine însă vană. Poate că eu nu văd pădurea din cauza copacilor. Dar este sigur domnul Szokoly că pîlcul de copaci pe care îi cuprinde cu privirea sînt pădurea însăși?

Politica partinică și politica fără politicieni

După zece ani de civism încununat de succes și nelipsit de prestigiu intern și internațional la *Liga Pro Europa*, domnul Szokoly Elek respinge apologia pe care o închin activismului civic dinafara spațiului politic. Propovăduitor al ideii de toleranță interetnică, domnia sa devine mai puțin tolerant atunci cînd constată la mine opinii care nu coincid cu ale sale. Așa se înfîmplă atunci cînd vine vorba despre viața politică, de pildă.

Oprîvire grăbită îl îndeamnă pe preopinientul meu să înțeleagă prin politică doar preocuparea pentru chestiunile publice consumată la nivelul vieții de partid și parlamentare. Pesemne așa stau lucrurile, de vreme ce, în loc ca – eventual – să-și exprime satisfacția față de aprecierea pe care o dau societății civile, domnia sa este nemulțumit de neîncrederea mea în partide.

Desigur, domnul Szokoly are dreptate într-un punct: nu creditez cine știe cît politică și pe oamenii politici ai României de azi. După zece ani de politică în cadrul statului democratic puține sînt prestațiile unor personalități ori ale unor partide care să mă fi convins. Dacă dădeam mai mult decît o ceapă degerată pe toți acești clowni sinistri și iresponsabili care ne gestionează supraviețuirea, astăzi poate că m-aș fi numărat printre ei ori adepții lor. Desigur, însă, că domnul Szokoly greșește crezînd că între numărul – prea mare – de partide din România și prestația lor jalnică nu este nici o legătură. Cînd practica formării de partide în jurul fiecărui veleitar, înzestrat cu charismă ori ba, va înceta, atunci numărul partidelor se va micșora, iar calitatea prestației lor va crește invers proporțional. Cînd, grupate în jurul unor programe și a unor nuclee de personalități validate prin acțiuni politice de succes, nu prin însășări de cuvinte, mulțimi reprezentative de cetățeni vor concepe strategii viabile de ameliorare a calității vieții noastre, vom asista, desigur, la golierea dramatică a prim-planului politic în folosul a doar cîteva, esențiale, formațiuni politice. Numai cine vrea cu tot dinadîn-

surul poate ignora corelația dintre calitatea vieții noastre politice și numărul partidelor existente în acest moment.

Sigur că, luînd în considerare acest fapt ori, dimpotrivă, trecîndu-l cu vederea, unii dintre cetățenii de astăzi ai acestei țări pot înființa și un partid transetnic, pornind de la redactorii ai *Provinciei* ori din oricare altă parte. Un lucru este însă cert: nu vor fi mulți românii care să vrea să se salieze în jurul cuiva care le numește țara „vacă sfîntă”, ori pune între ghilimele, traînd-o în zeflema, sintagma „trupul sfînt al țării”. Nu-mi vine să cred, de altfel, nici că ar fi mai mulți maghiari care ar urma niște lideri politici români, vorbind despre viziunea maghiară asupra a celorlalte realități în exact același limbaj. Oricît de greșită i-ar apărea domnului Szokoly viziunea în care, români ori maghiari, ar privi țara lor cu fervoare cvasireligioasă, domnia sa trebuie, mă tem, să accepte că are mulți contemporani care vădesc un asemenea tip de atașament față de locurile în care s-au născut, trăiesc și visează la viitor.

Nu am vorbit și nu vorbesc nici acum în numele altora. În această discuție mă reprezint doar pe mine, așa cum sînt. Dar îl asigur pe domnul Szokoly și pe oricine mai vrea să o știe că o politică transetnică disprețuitoare la adresa specificităților fiecărei comunități etnice implicate mi se pare utopică și nu mă reprezintă în nici un fel. La fel cum nici una care ar absolutiza asemenea specificități la umbra unei pretenții transetnicității nu mă interesează.

Gădesc mult mai util exercițiul unor meditații eliberate – pe cît posibil – de prejudecăți, cum încercăm să îl practicăm la *Provincia*. Dacă această îndeletnicire nu este, ea însăși, politică, în felul ei, atunci cum ar putea fi considerate de către domnul Szokoly, cu titlul de exemplificare ironică, tabletele domnului Ágoston Hugó drept subversive? Tot politică este și să limitezi arbitrarul politicienilor prin acțiunea societății civile. La fel este și să promovezi în Parlament un proiect de lege care a mobilizat semnăturile mai multor sute de mii de cetățeni. Am să o spun cît de direct se poate: criza de prestigiu a politicii din România ultimilor ani se datorează lipsei de încredere a populației. Numai cine va dobîndi acest prețios capital prin acțiuni și rezultate concrete în îmbunătățirea vieții noastre va merita nu-

mele de om politic sau organism cu ade-vărat reprezentativ. Chemarea mea, aparent afit de diferită de cea a lui Molnár Gusztáv, era de fapt consonantă cu a lui. Amîndoi militam pentru activism civic relevant în spațiul politic. Doar terenul de joc era diferit: al lui Molnár era viața politică propriu-zisă, în vreme ce eu propuneam spațiul mai amplu și mai generos al civismului. Iar asta fiindcă, de fapt, aici se pot acumula capitalurile sociale, credibilitatea reală și prestigiul.

Un spațiu comun și regulile existenței lui

Cu această ultimă precizare ajung să mă întreb despre rosturile *Provinciei*. Dacă am înțeles bine spiritul ei, atunci ar fi vorba despre încercarea de a contura un laborator al negocierilor de răspunsuri (strategii de acțiune ori simple noi înțelesuri de termeni) la provocările existentei într-o zonă pluriethnică și multiculturală, cum este Transilvania. O asemenea poziționare, repet, într-un spațiu experimental, ar trebui, cred, să implice anumite reguli ale jocului. Mai întîi ar trebui să știm despre ce discutăm și discuția să se poarte pe același subiect (în virtutea unei minimale pretenții la coerență). Or, senzația mea este că nu se precizează întotdeauna foarte bine despre ce vorbim și că totodată mai multe posibilități, nu întotdeauna convergente.

Pentru a nu încăpea dubii cu privire la poziționarea mea menționez că mă situez în spațiul conturat de *Provincia* în virtutea intenției de a contribui la crearea unui spațiu de coexistență detensionată, cooperantă, eventual chiar prietenească între români, maghiari și alți minoritari sub raport etnic din Transilvania. Sper ca în această intenție să mă înfîlnesc și cu alți cetățeni – fie că scriu în revista noastră, fie că doar o citesc și comentează – ale căror opțiuni civice sînt întemeiate pe valori precum democrația, toleranța și chiar dragostea față de semenii.

Totodată, voi indica și o limită a demersului meu. Intenționez să desfășor acest tip de acțiune, ca de altfel și ceilalți „provinciali”, pentru ameliorarea vieții în cadrul statului românesc. Singura alternativă pe care o întrezăresc din acest punct de vedere este integrarea țării în Comunitatea Europeană, operațiune complexă care va presupune, după cum

se cunoaște, și delegarea parțială a suveranității. Dar chiar și atunci, România va rămîne unul dintre actorii scenei Europei unite. Între timp, sau în absența momentană a acestei evoluții, pot imagina drept cadre ale discuției afit o Românie în care centrul își va delega spre „periferii” anumite autorități și competențe, cît și euroregiunile care implică participarea unor zone românești. Aceasta, însă, repet, este o poziție personală care nu angajează decît pe semnatarul acestor rînduri.

Este un program minimal sau unul maximal? Este o țintă centrală sau marginală? Este o opțiune radicală sau moderată? Mărturisesc că puțin îmi pasă de judecata de valoare aplicată coordonatelor pe care mă situez. Un lucru este însă evident: mă interesează cum să fim împreună în cadre economice, politice, administrative, culturale, etnice, religioase, de mentalitate cît mai permeabile unei afirmări de sine individuale și colective.

Despre rosturile unei polemici colegiale

Dintr-o dorință de pregnanță a exprimării ori de eleganță stilistică, domnul Szokoly Elek a recurs în articolul său la o abordare polemică în termeni calitativi a textului semnat de mine în *Provincia* nr. 6. Altfel spus, domnia sa s-a situat în postura unui arbitru care dă note în virtutea unui anume cod. Nemulțumirea domnului Szokoly provine din ceea ce el numește lipsa de radicalitate a poziției mele. Astfel, în elaboratul lui apar, în legătură cu situația mea, termeni precum „lașitate”, „mare sperietură”, „discurs „ultrasoft””. Cum autorul este un fin intelectual și subtil mînuitor al condeiului, domniei sale nu-i poate scăpa un amănunt esențial. Anume, că asemenea calificări nu țin loc de argumente. Iar cînd ele secondează argumentele, atunci discursul se impregnează de o anume coloratură pasională, dăunătoare judecăților raționale.

Nu găsec interesant să urmez polemica iscată, deplasînd-o în arealul pamfletului. Atrag totuși atenția că o asemenea abordare, care poate răni sensibilitățile celor aflați în competiție, este de lăsat deoparte atunci cînd intenția este de a construi un spațiu – fie el și de dezbatere în contradictoriu –, dar un spațiu comun.

Antonela CAPELLE-POGĂCEAN

Observații pe tema creării unui partid regional

Ideea creării unui partid regional, transetnic, lansată de puțină vreme în paginile *Provinciei* poate fi azi regîndită la lumina rezultatelor recentelor alegeri legislative și prezidențiale. Una dintre dimensiunile crizei democrației românești e în mod evident legată de inadecvarea dintre oferta politică prezentă pe piață și orizontul de așteptare al populației, confuz și nu lipsit de contradicții. Importanța votului negativ, identificarea ideologică slabă cu formațiunile înscrise în cursă țin de domeniul evidentei. Aș observa totuși că problema fragilizării identificării partinice nu este specifică spațiului românesc, nici măcar central și est-european, ea are o răspîndire mult mai largă, oîntîlnim și în Europa occidentală. Acest fenomen e legat de slăbirea, chiar dispariția, ideologiilor „tari” cu efect structurant asupra spectrului politic. Sigur, el capătă dimensiuni dramatice în România, în condițiile inexistenței unei tradiții democratice adevărate și, pe de altă parte, în contextul adîncirii crizei economice, sociale, morale a societății.

Modificările aduse scenei politice românești de recente alegeri pun punct unei perioade și deschid o alta. Ne aflăm la începutul unei faze de redefinire a cîmpului ideologico-politic și intelectual. Există acum argumente pentru, dar și împotriva creării unui partid transetnic transilvan. Dacă această opțiune este reținută, ea ar trebui să se înscrie într-un dublu orizont temporal: cel al timpului scurt, cu prioritățile lui, și cel al timpului mediu. Eficacitatea unui partid regional transilvan nu poate apărea – dacă va apărea vreodată – decît în orizontul timpului mediu – cei care s-ar angaja în această aventură trebuie să fie conștienți de aceasta –, dar modul în care această alternativă va fi articulată, dezbătută și receptată în timpul scurt al politicii poate favoriza pozitiv sau negativ viitorul pe termen mediu al unei asemenea inițiative.

Încă o remarcă legată de rezultatele alegerilor: importanța șocantă, totuși relativă dacă luăm în seamă totalul populației transilvănene și bătăne, a votului

din primul tur în favoarea *Partidului România Mare* și a candidatului său Vadim Tudor a reafirmat o specificitate regională. Paradoxal, această specificitate s-a manifestat prin preferința acordată (din motive diverse) unui partid extremist, ultranaționalist, cu tentă fascistă, al cărui discurs autoritar și ultracentralizator e o negație a acestei specificități.

S-a vorbit în comentariile de după alegeri despre partea de responsabilitate care revine intelectualilor pentru ascensiunea lui Vadim Tudor și a partidului său. Elitele intelectuale au putut constata, o dată mai mult și într-o situație dramatică, fractura profundă care le separă de restul societății. În același timp, acestor elite sau unor părți ale lor li s-a imputat – în mod just, cred eu, chiar dacă cu cîteva extrapolări și generalizări rapide –, insuficiența travaliului critic asupra trecutului național, a trecutului interbelic și comunist mai cu seamă. Or, această insuficiență trimite la un fenomen mai general, și anume la rezistența la desacraliza-

rea tradițiilor naționale romantice, în speță a tradiției stato-naționale unitare. Ne aflăm azi într-o situație oarecum paradoxală. Fidelitatea vis-à-vis de tradiția statului național unitar e dominant afirmată, tentativele de revizuire ale acestei tradiții fiind suspectate ca servind unor interese mai mult sau mai puțin oculte, contrare intereselor țării. În același timp, reiterearea ritualică a acestei fidelități intervine într-o societate în care integrarea, coeziunea socială, solidaritatea membrilor săi sînt extrem de reduse. Sacralizarea tradiției ține în acest caz mult de inerție și de nepuțința de a constitui o comunitate politică.

Dezbaterea privind regionalizarea și/sau crearea unui partid transetnic transilvan poate contribui, în anumite condiții, la desacralizarea tradiției naționale romantice, unitariste și etniciste. Această evoluție e necesară pentru o mai bună înscriere a României în procesul de globalizare de care oricum nu se poate izola, dar și în procesul de integrare europeană.

Or, mondializarea aduce, precum se știe, o relativizare a statului-națiune, o redefinire a competențelor lui, fără a merge, cel puțin pe termen scurt și mediu, la dispariția acestuia. Nici procesul de integrare europeană nu pare a se dirija, deocamdată, într-o asemenea direcție. Construcția europeană e un fenomen complex, care combină într-un dozaj subtil o dimensiune interguvernamentală (deci stato-națională), o dimensiune supranațională-federală, dimensiuni macro- și micro-regionale.

Inițiativa construirii unui partid regional transetnic mi se pare deci, dintr-un punct de vedere teoretic, legitimă. Aceasta cu afit mai mult cu cît nici unul dintre partidele aflate azi în Parlament nu și-au asumat, dincolo de descentralizarea înscrisă în mai toate programele, politici de regionalizare. Totuși, aș observa că guvernul P.D.S.R. anunță azi măsuri mergînd în direcția descentralizării, a transferului

Continuare pe pagina 8

BORBÉLY Zsolt Attila

Ansamblul maghiarimii și transilvanitatea

Întemeierea revistei *Provincia* și a atelierului spiritual grupat în jurul ei este fără îndoială una din cele mai palpabile întreprinderi din România, după schimbarea de regim. Revista este în mod evident strâns legată de ideile unuia dintre redactori, Molnár Gusztáv referitoare la „problema transilvană”, de unde rezultă oarecum pasul logic: tendința declarată spre crearea unui spațiu public româno-maghiar transilvan.

Molnár Gusztáv vede clar că, pe termen mediu, România va rămâne în afara Uniunii Europene. În concepția lui, Transilvania înseamnă pentru țară o șansă de integrare: „Forțind puțin lucrurile, putem afirma următoarele: România ori va fi în stare să se ridice la nivelul Transilvaniei, ori va fi antrenată – fiind și Transilvania după ea – în categoria țărilor falimentare (*failed states*) din zona de criză ce se întinde din Muntenegru pînă în Siberia.”¹

Iar pentru ca Transilvania să-și desfășoare potențialul cultural este nevoie în România de un alt regim de drept constituțional, avînd ca premisă o intenție politică pe cale de a se articula înainte de toate în Transilvania, care vizează un program regional mergînd chiar pînă la federalism. Aceasta e de neimaginat fără un fel de consens româno-maghiar, fie și parțial.

„Iată-ne așadar, central-europeni în Europa de Est, maghiari rupți de ansamblul maghiarimii, români simțind ca o povară tot mai mare ansamblul românilor și, în loc să întreprindem ceva cu noi, ne învîrtim dezorientați în spațiul care se lărgeste tot mai mult între două state naționale, îndepărtîndu-se geopolitic unul de celălalt.”²

Nu vreau să detaliez aici și acum faptul că eventuala rupere a maghiarimii din străinătate de „ansamblul maghiarimii” este în linii mari funcție de voința politică maghiară și, aș înțeleg dincolo de dincolo de hotare, cît și în cea din țara-mamă reprezintă o forță considerabilă cei care gîndesc în termenii paradigmei maghiarimii integrale și a strategiei națiunii, iar pentru ideile lor au creat și un forum (Conferința Maghiară Permanentă), fiindcă scopul și intenția ce s-au proclamat

sînt simpatice și, ceea ce este mai important, programul privind ansamblul maghiarimii nu este neapărat în opoziție cu ideile lui Molnár Gusztáv.

Cu această idee captivantă și totodată semnificativă nu sînt de acord în două puncte³: pe plan teoretic, cu prezentarea de către Molnár Gusztáv a liniilor de falie din societatea transilvană, iar în planul practic cu posibilitatea aplicării ideii. În ce privește această posibilitate: condițiile și tendințele actuale nu arată, după părerea mea, în direcția autonomizării pe termen mediu a Transilvaniei, dar motivarea detaliată a acestui fapt nu constituie pentru mine o provocare intelectuală și, în plus, nu am nici motivație emoțională: las în seama masochiștilor politici motivarea irealității unei idei atractive, cu aș mai mult cu cît eu cred că asumarea ideii transilvanității nu ne poate dauna, poate fi folositoare adeptilor integrării maghiaro-maghiare. Aș elucida această afirmație, poate paradoxală în aparență, prin analiza liniilor de falie din societatea transilvană, schițate de autor. Potrivit lui Molnár Gusztáv, „Transilvania este o societate plurală avînd patru segmente definitorii: 1) maghiarul transilvanist; 2) românul transilvanist, adică cel care consideră transilvanitatea drept parte determinantă a identității sale; 3) românul unitarist, antitransilvanist și 4) maghiarul antitransilvanist, adică cel care privește spre Ungaria nu numai în sensul cultural și economic, ci și politic.”⁴

În legătură cu această viziune se ridică mai multe probleme. Prima este așezarea în punctul central a unei probleme care, din punctul de vedere al actorilor politici considerați, este aproape periferică. Raportul față de transilvanitate nu determină deloc sau doar prea puțin mișcarea politicianilor români și maghiari din Transilvania. Elita politică românească este divizată mai curînd prin relația cu trecutul, problema schimbării reale de regim, orientarea politicii externe a țării și o suită întreagă de alte probleme. În schimb, elita politică maghiară din Transilvania se divizează în primul rînd prin raportarea față de puterea românească dintotdeauna. Spun puterea *dintotdeauna* interesant fiind că cei care în 1996 se pregăteau să guverneze cu P.D.S.R., respectiv prezentau în campania electorală doar o chestiune de ordin tactic, viitoarea participare la guvernare, fără să precizeze forțele cu care doresc să se alieze – și care și acum par foarte permi-

sive față de partidul lui *Ilescu*, sînt aceiași cu cei care au încheiat coaliția cu forțele „progresiste” (de altfel la modul asemănător cu un puci, consultînd ulterior forul legitim al U.D.M.R.)⁵.

Cealaltă problemă a mea este că, în legătură cu elita maghiară din Transilvania, Molnár Gusztáv identifică necorespunzător partea antitransilvanistă. Rezultă și din pasajul citat că, în opinia lui, adversarii modelului consociativ gîndesc în termenii ansamblului maghiarimii. După părerea mea, ea ascunde două erori. Pe de o parte face abstracție de faptul că potențialul antitransilvanist *sui generis* este reprezentat de cei care gîndesc în termenii Bucureștiiului și nu de cei care „privesc spre Budapesta”. În interiorul U.D.M.R. s-a constituit o elită care determină U.D.M.R. să funcționeze ca un partid competitiv cu cele românești și în a căruia concepție, redusă la competiția politică, scopul cel mai important este participarea la beneficiile guvernării. Dacă s-ar împlini – ceea ce eu consider neverosimil – ca după alegerile din noiembrie să nu ia naștere acordul de guvernare între U.D.M.R. și P.D.S.R., motivele vor fi de ordin exclusiv tactic și nu principial. Acești politicieni care gîndesc în termenii Bucureștiiului și sînt călăuziți mai ales de interese egoiste, nu își vor însuși un program care primejduiește deschiderea în orice direcție (cu excepția iresponsabilului P.R.M.) și o participare cît mai mare la beneficiile puterii. Pe de altă parte, așa-numiții antitransilvanisti, care gîndesc în termenii ansamblului maghiarimii, sînt permisivi față de ideea transilvanității. De altfel, gîndirea în termenii ansamblului maghiarimii și a ansamblului românilor nu este echivalentă din punctul de vedere al *potențialului antitransilvanist*. Cei care gîndesc în termenii ansamblului românilor apără situația existentă, actuala orînduire statală etatistă, centralistă. Și înainte de toate, firește, controlul total al Bucureștiiului asupra Transilvaniei. În plus, conservatorismul lor în privința Transilvaniei nu cunoaște nici concesii tactice.

Adepii concepției privind ansamblul maghiarimii nici pe departe nu constituie corespondentul simetric al acestui conglomerat politic⁶. Pînă acum nici o forță politică maghiară nu și-a înscris în program modificarea granițelor și integrarea Transilvaniei într-un stat național maghiar centralizat. Programul privind ansamblul maghiarimii se ciocnește mult cu și concepție cu ideea transilvanistă. Dar și ca atare, prea puțin: cred că nici Molnár Gusztáv nu și-a imaginat segmentul românesc transilvanist din Ardeal în sensul că acesta va rupe legăturile organice cu conaționalii români de dincolo de

Carpați. Ei bine, aceste legături dintre maghiarimea din Transilvania și cea din țara-mamă, după o întrerupere forțată de cîte stăpînire comunistă de aproape o jumătate de secol, deocamdată sînt pe cale de constituire. Dacă din capul locului se poate imagina o Transilvanie (mai) independentă, atunci se poate numai sub forma în care aici, aș parte de națiune maghiară cît și cea română, într-un fel de echilibru dinamic, menține legăturile culturale, economice și, da: *politice* cu părțile de națiune din afara Transilvaniei. Molnár Gusztáv face abstracție de faptul că în sînul maghiarimii din Transilvania, ideea transilvanității și-a asumat-o în arena politică tocmai aceia care sînt adepii ai construcției ansamblului maghiarimii: Blocul Reformist și președintele de onoare *Tőkés László*. Fără ei, ideea regionalismului anevoie ar constitui azi o parte a programului oficial al U.D.M.R. Mai mult: una din personalitățile cele mai marcante care au formulat programul privind ansamblul maghiarimii, *Borbély Imre*, consideră că, din punctul de vedere al vizelor, Ungaria ar trebui să acorde statut special acelora ai căror strămoși s-au născut în Ungaria de după 1867.⁸ Această soluție instituțională și-ar face simțit efectul și la nivelul cotidianului: oamenii care se ocupă prea puțin sau nu se ocupă deloc cu politica vor simți îndemnul de a medita asupra ultimilor 150 de ani de istorie a Transilvaniei și cu siguranță ar crește baza socială a transilvanismului.

Controversata concepție a lui Molnár Gusztáv este, probabil, în strînsă legătură cu faptul că el interpretează autodeterminarea internă, respectiv viziunea societății maghiare aparte din Transilvania – după cum semnaleză interpretarea operei lui *Makkai Sándor*, intitulată *Autorevizuirea noastră*⁹ – ca una din ramificațiile transilvanismului național, a ideologiei „Transilvaniei maghiare”. (Ideologia „Transilvaniei maghiare” înseamnă exclusivismul național: „În această concepție, epitetul maghiar și român – dincolo de indicarea apartenenței statale a provinciei – exprimă și o esență sau substanță istorică „numai maghiară” sau „numai română”!¹⁰) Deși crearea societății maghiare aparte este oarecum *premisă* creării modelului consociativ, pentru partea maghiară tocmai crearea acestei societăți maghiare aparte – ca garanție a dăinuirii pe termen lung – poate fi *singurul tel* și totodată *baza motivațională* a acceptării modelului consociativ. Trebuie avut în vedere *diversitatea motivațiilor*; anume că, în timp ce elita politică românească din Transilvania ar putea sprijini modelul consociativ schițat de Molnár Gusztáv în primul rînd pe motivul apartenenței geo-

politice a Transilvaniei, adică al exploatării „rolului ei ca locomotivă a integrării”¹¹, pentru maghiarimea din Transilvania *criteriul primordial este crearea cadrului vital care asigură menținerea identității naționale*. Or, mulți sînt de părere că asta s-ar putea imagina mai degrabă ca rezultat al compromisului cu românii din Transilvania, decît ca rod al unei activități politice desfășurate la București.

Traducere de Florica PERIAN

¹ Vezi studiul lui Molnár Gusztáv: *Problema transilvană*, în volumul cu același titlu, Polirom, 1999, p. 28.

² Idem, p. 224.

³ Molnár Gusztáv: *Șansele democrației consociative în Transilvania (A konszociációs demokrácia esélyei Erdélyben)*, *Provincia*, 6, 2000, p. 1.

⁴ Ar mai fi unul-două puncte de controversă, de exemplu irealitatea Europei națiunilor, sau ideea că statele care fac parte din primă rundă a integrării ar renunța cu ațita ușurință și „bucurie” la suveranitatea lor, care „nu valorează nimic” (*Problema transilvană, Magyar Kisebbség*, p. 217.). Este foarte discutabilă aserțiunea că această suveranitate nu valorează nimic – fiindcă, de exemplu, ea poate să apară împotriva afuenței maselor nelegate de societățile locale, de altă cultură și nutrirind adeseori antipatie față de statul primitor; pe de altă parte, nici raportarea elitei politice a acestor state față de renunțarea la suveranitate nu este atât de uniformă. Dar expunerea detaliată a acestor probleme ar depăși cadrul acestei scrieri, iar pe de altă parte ar deturna atenția de la ceea ce am de spus în esență, sistemul de relații dintre ideea ansamblului maghiarimii și transilvanitate.

⁵ Idem, p. 2.

⁶ Vezi *Toró T. Tibor*: Participarea la coaliție a U.D.M.R., fundătura sau cale de ieșire spre omai eficientă reprezentanță politică a intereselor? (*Az RMDSZ koalíciós szerepvállalása: zsákutca vagy kiút egy hatékonyabb politikai érdekképviselet felé?*), în: *Magyar Kisebbség*, 2, 1998.

⁷ Spun conglomerat fiindcă această concepție nu este specifică partidelor. Fără îndoială, ea caracterizează mai degrabă partidele care folosesc retorica antiminoritară (P.D.S.R., P.R.M., P.U.N.R.), decît forțele politice cu orientare occidentală; dar nici în cercul acestora din urmă nu s-a formulat încă ideea unei Transilvanii cît mai independente. Dimpotrivă. Să ne gîndim numai la reacția împotriva declarației de la Cluj.

⁸ Vezi *Borbély Imre*: Maghiarii din străinătate – o soluție de constrîngere a politicii naționale (*Külboni magyarok – egy nemzetpolitikai szűkségmegoldás*), *Magyar Demokrata*, 37–38–39–40, 2000; ideea respectivă se găsește în numărul 40, partea a 4-a.

⁹ Vezi: Molnár Gusztáv, *Oximoron, Provincia*, 4, 2000, p. 12.

¹⁰ Idem.

¹¹ Referitor la asta, vezi în detaliu studiul citat al lui Molnár Gusztáv, referitor la problema transilvană.

Continuare de pe pagina 7

unor competențe în domeniul siguranței și al ordinii publice dinspre Ministerul de Interne spre consiliile județene, iar în cîtva timp, spre primării. Dacă aceste intenții vor fi traduse în politici publice – ceea ce rămîne de văzut –, evoluția va fi de salutat, mai ales că vine din partea unui partid reputat ca adept al centralizării.

Trecînd dinspre planul oarecum teoretic spre cel practic, cred că inițiativa creării unui partid regional cu consecințe aș în registrul politico-administrativ, cît și identitar, ar putea fi benefică democrației românești pe termen scurt și mai ales mediu, numai în anumite condiții. Un asemenea partid nu ar trebui să reproducă la nivelul unei regiuni un naționalism bazat exclusiv pe resentimente și frus-

trări, care exclude și nu include. Mă asociez în această privință pozițiilor exprimate în numerele trecute și în acest număr al revistei de alți participanți la dezbateri, precum Caius *Dobrescu* sau Daniel *Vigbi*, pentru a nu-i pomeni decît pe ei. Sigur că orice afirmare identitară presupune o definire prin contrast cu „Celălalt”, o alteritate, un mecanism dialogic. Identitatea regională intră și ea în această categorie. Construirea unui partid transilvan trans-ethnic cere un efort de definire identitară, de conturare a diferenței specifice a Transilvaniei. Această diferență nu ar trebui să nege în mod ideologic diversitatea acestui spațiu de care amintea Ovidiu *Pecican*, chiar dacă ar pune în prim-plan caracteristicile unificatoare. În același timp această diferență nu ar trebui radicalizată în mod polemic: românul, ma-

ghiarul sau germanul din Transilvania se percepe, cu specificitatea sa, ca aparținînd comunității naționale române, maghiare sau germane. Identitățile pot fi multiple, non-exclusive. Sigur, exercițiul nu este ușor, discursul politic nu operează îndeajuns cu nuanțe, în cazul românilor, mai ales, e mult mai percutant să vorbești polemic despre superioritatea „central-europeanului”, ceva mai puțin sărac față de „Miticii” sau „balcanicii” din Regat. Dar eficacitatea politică a acestui demers mi se pare discutabilă, un asemenea mod de tratare suscită rezistențe în rîndul celor care în „centru” ar putea fi partenerii de negociere ai regionalistilor, dar chiar și printre cei care în Transilvania ar putea susține în timp, dincolo de răbufnirile și frustrările punctuale, un partid regional.

Pe scurt, un partid transilvănean trans-ethnic ar trebui să afirme de la început că nu se construiește împotriva cuiva – Bucureștiiul, sau Budapesta, sau U.D.M.R. -ul, chiar dacă intră în tensiune cu acești poli, din motive evidente –, ci pentru ceva. Nu pentru accelerarea dezintegrării sociale, ci pentru redefinirea solidarității pe baze mai juste, redîndu-i astfel acesteia un sens. Este vorba aici de solidaritatea între românii din diferitele provincii, dar și între românii și maghiarii din Transilvania. Acest partid ar avea ca obiectiv întărirea democrației în Transilvania și în restul țării. O Transilvanie beneficiind de competențe sporite, democratică, într-o Românie autoritară sau căzută în haos nu mise pare un viitor credibil. Regionalizarea ar trebui gîndită la scara întregii țări, eventual pornindu-se de la regiunile de

dezvoltare definite de legea dezvoltării regionale din 1998. Sigur, un partid transilvan s-ar ocupa de regiunile transilvane, cu specificul lor, cu interculturalitatea caracteristică acestui spațiu – și caracterul transetnic ar fi esențial –, dar cel puțin într-o primă etapă ar cere nu „drepturi transilvane”, ci competențe (în domeniul economic, social, cultural, educațional etc.) prin care specificul transilvan să se poată manifesta mai bine.

Mărturisesc totuși că sînt destul de sceptic în privința realismului unui asemenea proiect de partid transetnic regional. Șansele lui de reușită nu mi se par, în condițiile românești actuale, foarte mari. Dar dezbateri intelectuale pe acest subiect, prin afirmarea dimensiunii regionale și transetnice, aduce cîteva accente noi în spațiul public românesc și româno-maghiar.